

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده‌ی فناوری کشاورزی و منابع طبیعی
گروه آموزشی مهندسی آب و مدیریت کشاورزی
پایان‌نامه برای دریافت درجه‌ی کارشناسی ارشد
در رشته‌ی مدیریت کشاورزی

عنوان:

بررسی اثر بخشی اعتبارات کشاورزی بر فرایند
مدیریت تولید واحدهای کشاورزی در استان اردبیل

استاد راهنما:

دکتر علیرضا عبدپور

استاد مشاور:

دکتر وکیل حیدری ساربان

پژوهشگر:

جلال خیرخواه مقدم

دانشگاه محقق اردبیلی

شهریور ۱۳۹۳

تعهد نامه‌ی اصالت اثر و رعایت حقوق دانشگاه

تمامی حقوق مادی و معنوی مترتب بر نتایج، ابتکارات، اختراعات و نوآوری‌های ناشی از انجام این پژوهش، متعلق به **دانشگاه محقق اردبیلی** می‌باشد. نقل مطلب از این اثر، با رعایت مقررات مربوطه و با ذکر نام دانشگاه محقق اردبیلی، نام استاد راهنما و دانشجو بلامانع است.

اینجانب جلال خیرخواه مقدم دانش‌آموخته‌ی مقطع کارشناسی ارشد رشته‌ی مدیریت کشاورزی دانشکده‌ی فناوری کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه محقق اردبیلی به شماره‌ی دانشجویی ۹۱۳۳۴۷۳۱۰۸ که در تاریخ ۱۳۹۳/۰۶/۱۸ از پایان نامه‌ی تحصیلی خود تحت عنوان " بررسی اثر بخشی اعتبارات کشاورزی بر فرایند مدیریت تولید واحدهای کشاورزی در استان اردبیل" دفاع نموده‌ام، متعهد می‌شوم که:

- (۱) این پایان نامه را قبلاً برای دریافت هیچگونه مدرک تحصیلی یا به عنوان هرگونه فعالیت پژوهشی در سایر دانشگاه ها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی داخل و خارج از کشور ارائه ننموده‌ام.
- (۲) مسئولیت صحت و سقم تمامی مندرجات پایان نامه‌ی تحصیلی خود را بر عهده می‌گیرم.
- (۳) این پایان نامه، حاصل پژوهش انجام شده توسط اینجانب می‌باشد.
- (۴) در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و مقررات مربوطه و با رعایت اصل امانتداری علمی، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در متن و فهرست منابع و مآخذ ذکر نموده‌ام.
- (۵) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده یا هر گونه بهره‌برداری اعم از نشر کتاب، ثبت اختراع و از این پایان نامه را داشته باشم، از حوزه‌ی معاونت پژوهشی و فناوری دانشگاه محقق اردبیلی، مجوزهای لازم را اخذ نمایم.
- (۶) در صورت ارائه‌ی مقاله‌ی مستخرج از این پایان نامه در همایش ها، کنفرانس ها، سمینارها، گردهمایی‌ها و انواع مجلات، نام دانشگاه محقق اردبیلی را در کنار نام نویسندگان (دانشجو و اساتید راهنما و مشاور) ذکر نمایم.
- (۷) چنانچه در هر مقطع زمانی، خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن (منجمله ابطال مدرک تحصیلی، طرح شکایت توسط دانشگاه) را می‌پذیرم و دانشگاه محقق اردبیلی را مجاز می‌دانم با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات مربوطه رفتار نماید.

نام و نام خانوادگی دانشجو: جلال خیرخواه مقدم

امضا

تاریخ

دانشکده‌ی فناوری کشاورزی و منابع طبیعی
گروه آموزشی مهندسی آب و مدیریت کشاورزی

پایان‌نامه برای دریافت درجه‌ی کارشناسی ارشد
در رشته‌ی مدیریت کشاورزی

بررسی اثر بخشی اعتبارات کشاورزی بر فرایند
مدیریت تولید واحدهای کشاورزی در استان اردبیل

پژوهشگر:

جلال خیرخواه مقدم

ارزیابی و تصویب شده‌ی کمیته‌ی داوران پایان‌نامه با درجه‌ی

نام و نام خانوادگی	مرتبه‌ی علمی	سمت	امضاء
دکتر علیرضا عبدپور	استاد یار	استاد راهنما و رییس کمیته‌ی داوران	
دکتر وکیل حیدری ساربان	دانشیار	استاد مشاور	
دکتر محمد باشکوه اجیرلو	استادیار	داور	

شهریور-۱۳۹۳

تقدیم به:

مقدس‌ترین واژه ها، در لغت نامه دلم، پدر و مادرم که زندگی ام را دیون مهر و عطاوت

آن‌ها می‌دانم

به استوارترین تکیه گاه ام که راه را به من نشان دادند و سبزترین نگاه زندگی ام که چگونه

رفتن را به من آموختند هر چه بگویم قطره ای از دریای بی‌کران مهربانی‌تان را

سپاس توانم گفت. ره آوردی گران‌سنگ‌تر ازین ارزان‌نداشتم تا به روح‌تان

تقدیم کنم.

به همسر عزیزم و فرزندانم، پیام و پویا که صبورانه و صادقانه مرا همراهی نمودند تا بتوانم در

کمال آرامش به تهیه و تنظیم پایان‌نامه پردازم.

و به آن‌ها که به من آموختند.

«من لم یسکر المخلوق لم یسکر الخالق»

سپاس خدای را که سخوران، در ستودن او بماند و شمارندگان، شمردن نعمت های او نداند و کوشندگان، حق او را گزاردن توانند. و سلام و دود بر محمد و خاندان پاک او، طاهران معصوم، هم آنان که وجودمان و امدار وجودشان است.

نمی توانم معنایی بالاتر از تقدیر و مشکر بر زبانم جاری سازم و سپاس خود را در وصف استادان خویش آشکار نمایم زیرا هرچه گویم و سرایم کم گفته ام.
باتقدیر و مشکر از استاد فرزانه و فرهیخته جناب آقای دکتر علیرضا عبدپور که با گفته های بلند و نکته های دلاویز، صحیفه های سخن را علم پرور نموده و با سه صدر، همواره راهنما و راه گشای بنده در اتمام و اکمال پایان نامه بودند.

شایسته و بجاست از تلاش های مداوم و کوشش های مستمر جناب آقای دکتر وکیل حیدری ساربان به عنوان استاد مشاور که در اشاعه، بسط و توسعه علم کوشا بودند مشکر نمایم.
از زحمات جناب آقای دکتر محمد باسکوه اجیرلو که داور پیان نامه را بر عهده داشتند نهایت مشکر را دارم. همچنین از تمامی دوستان عزیزم و از تمامی کارشناسان، مهندسين و کارکنان سازمان ها، موسسات و بانک ها، که در انجام پایان نامه مرا یاری نمودند صمیمانه سپاسگزارم و برایشان از درگاه ایزد منان بهترین ها را آرزو مندم.

نام خانوادگی دانشجو: خیرخواه مقدم	نام: جلال
عنوان پایان نامه: بررسی اثر بخشی اعتبارات کشاورزی بفرایند مدیریت تولید واحدهای کشاورزی در استان اردبیل	
استاد راهنما: دکتر علیرضا عبدپور استاد مشاور: دکتر وکیل حیدری ساربان	
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد رشته: مدیریت کشاورزی گرایش: مدیریت کشاورزی دانشگاه: محقق اردبیلی دانشکده: فناوری کشاورزی و منابع طبیعی تاریخ دفاع: ۱۳۹۳/۰۶/۱۸ تعداد صفحات: ۱۶۰	
<p>چکیده:</p> <p>بخش کشاورزی یکی از محورهای اساسی توسعه در بیشتر کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته به شمار می‌رود. سرمایه یکی از نهاده‌های کمیاب و محدود کننده فعالیت و از عوامل مهم در تولید محصولات کشاورزی است. یکی از مهم‌ترین ابزارهای سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی، اعطای اعتبارات به کشاورزان به منظور افزایش توان و ظرفیت تولیدی آن‌ها می‌باشد. هدف از این تحقیق بررسی اثر بخشی اعتبارات کشاورزی بفرایند مدیریت تولید، متغیرهای عمده و عملکرد اقتصادی در بخش‌های باغی، دامی و زراعی منطقه تحقیق از جمله تولید ناخالص، هزینه‌های تولید، سود ناخالص و سود خالص در واحدهای کشاورزی که از اعتبارات بانکی استفاده نموده‌اند می‌باشد. جهت بررسی این موضوع و تحقق هدف پژوهش، واحدهای کشاورزی در بخش‌های مزبور که در پنج سال گذشته از اعتبارات استفاده کرده‌بودند و به همان تعداد واحد که وام نگرفته بودند، جمعا ۱۶۸ واحد، انتخاب شده و مورد مقایسه قرار گرفتند. شیوه دریافت اطلاعات این تحقیق، به صورت مطالعات میدانی بوده که به صورت پیمایشی و به روش مقطعی برای سال زراعی ۹۱-۹۲ انجام گردید. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه می‌باشد که با مصاحبه حضوری از کشاورزان گردآوری شد. روایی این ابزار توسط اساتید دانشگاه و صاحب نظران تأیید شد. پایایی آن از طریق آزمون آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۸۴، ۰/۷۴۹ و ۰/۹۱۲ برای بخش‌های دامی، باغی و زراعی محاسبه شد. به منظور دستیابی به هدف تحقیق از آنالیزها و آزمون‌های آماری استفاده به عمل آمد. نتایج تحقیق نشان داد؛ اعتبارات کشاورزی در بخش‌های؛ باغی ۰/۸۷۲، دامی ۰/۷۰۹ و زراعی ۰/۵۰۷ توانایی تبیین واریانس متغیر وابسته سود خالص و عملکرد را دارا می‌باشد. پیشنهادهای لازم در این زمینه ارائه شد.</p>	
کلید واژه‌ها: اعتبارات کشاورزی، استان اردبیل، سرمایه، واحدهای کشاورزی	

فهرست مطالب

شماره و عنوان مطالب	صفحه
فصل اول.....	۱
۱-۱- مقدمه.....	۲
۲-۱- معرفی و بیان مسئله.....	۳
۳-۱- نقش کشاورزی در اقتصاد جهان.....	۵
۴-۱- جایگاه بخش کشاورزی در اقتصاد ایران.....	۷
۵-۱- اهمیت موضوع.....	۹
۶-۱- سئوالات تحقیق.....	۱۰
۷-۱- اهداف تحقیق.....	۱۰
۸-۱- ضرورت و اهمیت پژوهش.....	۱۱
۱-۹-۱- بررسی مطالعات انجام شده.....	۱۲
۲-۹-۱- پژوهش‌های انجام شده در جهان.....	۱۲
۳-۹-۱- مطالعات انجام شده در ایران.....	۱۹
۱۰-۱- محدوده‌های تحقیق.....	۲۷
۱-۱۰-۱- محدوده‌ی موضوعی.....	۲۷
۲-۱۰-۱- محدوده‌ی مکانی.....	۲۷
۳-۱۰-۱- محدوده زمانی.....	۲۷
فصل دوم.....	۲۸
مبانی نظری پژوهش.....	۲۸
۱-۲- مقدمه.....	۲۹
۲-۲- تعریف واژگان.....	۳۱
۱-۲-۲- مدیریت در کشاورزی.....	۳۱
۲-۲-۲- ماشین‌آلات در کشاورزی.....	۳۱
۳-۲-۲- استهلاك.....	۳۲
۴-۲-۲- هزینه ثابت در واحدهای کشاورزی.....	۳۲
۵-۲-۲- هزینه‌های متغیر.....	۳۲
۶-۲-۲- نسبت هزینه کل.....	۳۲
۷-۲-۲- درآمد ناخالص در کشاورزی.....	۳۳
۸-۲-۲- عملکرد محصول.....	۳۳
۹-۲-۲- کارایی دامداری.....	۳۳
۱-۳-۲- بانک.....	۳۴

۳۴ سرمایه	۲-۳-۲
۳۴ اعتبارات	۳-۳-۲
۳۵ انواع اعتبارات در کشور	۴-۳-۲
۳۶ قرض الحسنه	۵-۳-۲
۳۶ مشارکت مدنی	۶-۳-۲
۳۶ مشارکت حقوقی	۷-۳-۲
۳۷ مضاربه	۸-۳-۲
۳۷ سرمایه گذاری مستقیم	۹-۳-۲
۳۷ مزارعه	۱۰-۳-۲
۳۷ فروش اقساطی	۱۱-۳-۲
۳۸ مسابقات	۱۲-۳-۲
۳۸ اجاره به شرط تملیک	۱۳-۳-۲
۳۸ سلف	۱۴-۳-۲
۳۸ جعاله	۱۵-۳-۲
۳۹ اعتبارات در کشاورزی	۱۶-۳-۲
۳۹ واحد کشاورزی	۴-۲
۴۰ نهادهای مالی	۵-۲
۴۲ محصولات تولیدی واحدهای کشاورزی	۶-۲
۴۳ اهمیت تولیدات باغی	۱-۶-۲
۴۳ سیب	۲-۶-۲
۴۳ گیاه شناسی سیب	۳-۶-۲
۴۳ تاریخچه کشت سیب در ایران	۴-۶-۲
۴۴ تولید سیب در جهان	۵-۶-۲
۴۴ تولید سیب در ایران	۶-۶-۲
۴۵ تولید سیب در استان اردبیل	۷-۶-۲
۴۶ اهمیت محصول زراعی گندم	۱-۷-۲
۴۶ تولید گندم در استان اردبیل	۲-۷-۲
۴۷ اهمیت گاو‌داری	۱-۸-۲
۴۷ تولیدات دامی در جهان	۲-۸-۲
۴۸ تولیدات دامی در ایران	۳-۸-۲
۴۸ تولیدات دامی در استان اردبیل	۴-۸-۲
۴۹ فصل سوم	
۴۹ مواد و روش پژوهش	

۵۰	۱-۳-۱- مقدمه.....
۵۰	۲-۳-۲- روش و نوع تحقیق.....
۵۱	۳-۳-۳- توصیف منطقه مورد مطالعه.....
۵۲	۱-۳-۳-۱- موقعیت جغرافیایی مشگین شهر.....
۵۳	۲-۳-۳-۲- جامعه آماری، حجم نمونه و روش نمونه گیری.....
۵۳	۳-۳-۳-۳- جامعه مورد مطالعه.....
۵۴	۴-۳-۳-۴- نمونه مورد مطالعه و روش نمونه گیری.....
۵۴	۱-۴-۳-۳- طرز نمونه گیری بخش گاوداری.....
۵۴	۲-۴-۳-۳- روش نمونه گیری واحدهای باغی.....
۵۶	۳-۴-۳-۳- روش نمونه گیری واحدهای زراعی.....
۵۹	۴-۳-۴- متغیرهای مورد استفاده در تحقیق.....
۶۱	۵-۳-۵- فرضیات پژوهش.....
۶۲	۶-۳-۶- ابزار تحقیق و روش جمع آوری اطلاعات.....
۶۲	۱-۶-۳-۱- روایی پرسشنامه.....
۶۲	۲-۶-۳-۲- پایایی پرسشنامه.....
۶۴	۱-۷-۳-۱- آزمون کلموگروف_سمیرنف.....
۶۴	۲-۷-۳-۲- آزمون t مستقل.....
۶۴	۳-۷-۳-۳- آزمون من ویتنی_یو.....
۶۴	۴-۷-۳-۴- آزمون تحلیل تشخیص.....
۶۴	۵-۷-۳-۵- آزمون همبستگی پیرسون.....
۶۴	۶-۷-۳-۶- آزمون رگرسیون.....
۶۵	۷-۷-۳-۷- تحلیل مسیر.....
۶۶	فصل چهارم.....
۶۶	نتایج و یافته‌های پژوهش.....
۶۷	۱-۴-۱- مقدمه.....
۶۷	۱-۴-۱-۱- آمارهای توصیفی.....
۶۸	۱-۴-۲- نتایج بررسی آمارهای توصیفی، متغیرهای فردی اجتماعی باغداران.....
۷۲	۱-۴-۲-۱- نتایج آزمون‌های آماری استنباطی.....
۷۳	۲-۴-۲-۲- مقایسه میانگین متغیرهای دو گروه مستقل وام‌گیرنده و غیر وام‌گیرنده.....
۷۴	۳-۴-۲-۳- آزمون من ویتنی-یو برای مقایسه دو گروه مستقل وام‌گیرنده و غیر وام‌گیرنده واحدهای باغی.....
۷۵	۴-۴-۲-۴- آزمون تحلیل تشخیص برای جدا نمودن دو گروه در باغداران.....
۷۷	۵-۴-۲-۵- آزمون من ویتنی یو برای بررسی تاثیر اعتبارات بر فرایند مدیریت تولید در دو گروه باغداران.....
۷۹	۶-۴-۲-۶- آزمون همبستگی پیرسون جهت بررسی همبستگی متغیرها.....

- ۸۰-۲-۶-۱- آزمون رگرسیون برای بررسی رابطه علی بین متغیرها در دو گروه مستقل باغداران.....
- ۸۲-۲-۶-۲- آزمون رگرسیون گام به گام برای بررسی متغیرهای مستقل موثر در باغداران منطقه.....
- ۸۳-۲-۷- تحلیل مسیر برای بررسی اثرات مستقیم و غیر مستقیم اعتبارات بر سود خالص در گروه باغداران.....
- ۸۷-۳-۱- بررسی تاثیر اعتبارات بانکی بر واحدهای دامی منطقه تحقیق.....
- ۸۸-۳-۲- آمارهای توصیفی بخش دامی منطقه تحقیق.....
- ۹۱-۳-۳- نتایج آزمون‌های آماری استنباطی گاوداری.....
- ۹۱-۳-۴- آزمون کلموگروف - سمیرنوف جهت بررسی توزیع داده‌ها در واحدهای گاوداری.....
- ۹۳-۳-۵- آزمون t مستقل جهت مقایسه متغیرهای نرمال در دو گروه مستقل.....
- ۹۳-۳-۶- آزمون من ویتنی- یو برای مقایسه میانگین‌های متغیرهای غیر نرمال دو گروه مستقل دامی.....
- ۹۴-۳-۷- آزمون تحلیل تشخیص برای مشخص نمودن نقش متغیرهای جدا کننده دو گروه از هم.....
- ۹۶-۳-۸- آزمون من ویتنی- یو جهت بررسی تاثیر اعتبارات بانکی بر فرایند مدیریت تولید.....
- ۹۷-۳-۹- آزمون همبستگی پیرسون جهت بررسی همبستگی بین متغیرها در بخش دامی.....
- ۹۹-۳-۱۰- آزمون رگرسیون چند متغیره.....
- ۹۹-۳-۱۱- آزمون رگرسیون ساده بخش دامی.....
- ۱۰۰-۳-۱۲- آزمون رگرسیون گام به گام در بخش دامی.....
- ۱۰۱-۴-۱- بررسی اثر بخشی اعتبارات بانکی بر عملکرد اقتصادی بخش زراعی.....
- ۱۰۲-۴-۲- آمارهای توصیفی بخش زراعی.....
- ۱۰۶-۴-۳- نتایج آزمون‌های استنباطی در زارعان منطقه تحقیق.....
- ۱۰۷-۴-۴- مقایسه میانگین متغیرهای دو گروه مستقل وام‌گیرنده و غیر وام‌گیرنده زارعان.....
- ۱۰۸-۴-۵- آزمون من ویتنی- یو برای مقایسه دو گروه مستقل زارعان.....
- ۱۰۹-۴-۶- آزمون تحلیل تشخیص برای جدا نمودن دو گروه.....
- ۱۱۰-۴-۷- آزمون من ویتنی یو برای بررسی تاثیر اعتبارات بر فرایند مدیریت تولید در بخش زراعی.....
- ۱۱۲-۴-۸- آزمون همبستگی پیرسون جهت بررسی همبستگی متغیرهای مستقل با سود خالص.....
- ۱۱۳-۴-۹- بررسی تاثیر اعتبارات بانکی بر عملکرد در هکتار در زارعان منطقه تحقیق از طریق تحلیل مسیر.....
- ۱۱۵-۴-۱۰- آزمون همبستگی پیرسون واحدهای گندم‌کار.....
- ۱۱۶-۴-۱۱- آزمون رگرسیون چند متغیره.....
- ۱۱۷-۴-۱۲- آزمون رگرسیون گام به گام زارعان گندم‌کار.....
- ۱۱۸-۴-۱۳- آزمون رگرسیون ساده گروه زراعی گندم‌کاران.....
- ۱۱۸-۴-۱۴- بررسی تاثیر اعتبارات بر عملکرد اقتصادی در گروه زارعان ذرت‌کار.....
- ۱۱۹-۴-۱۵- آزمون رگرسیون چند متغیره.....
- ۱۱۹-۴-۱۶- آزمون رگرسیون گام به گام بخش زراعی ذرت‌کاران.....
- ۱۲۰-۴-۱۷- آزمون رگرسیون ساده در بخش زراعی ذرت‌کاران.....
- ۱۲۱-۴-۵- مقایسه بخش‌های باغی، دامی و زراعی کشاورزان منطقه که از اعتبارات بانکی استفاده کرده‌اند.....

۱۲۴	۶-۴- بررسی دلیل عدم موفقیت کشاورزان در اخذ اعتبارات بانکی.....
۱۲۶	فصل پنجم.....
۱۲۶	نتیجه‌گیری و پیشنهادات.....
۱۲۷	۱-۵- مقدمه.....
۱۲۷	۲-۵- نتیجه‌گیری.....
۱۲۷	۳-۵- بررسی وضعیت ساختاری واحدهای باغی.....
۱۲۸	۴-۵- نتایج بررسی عوامل موثر بر عملکرد اقتصادی در دو گروه وام‌گیرنده و غیر وام‌گیرنده در واحدهای باغی.....
۱۲۸	۵-۵- بررسی تاثیر اعتبارات بانکی در واحدهای استفاده کننده از اعتبارات واحدهای باغی.....
۱۲۹	۶-۵- بررسی وضعیت ساختاری واحدهای دامی.....
۱۳۱	۷-۵- بررسی وضعیت ساختاری واحدهای زراعی.....
۱۳۴	۸-۵- پیشنهادات.....
۱۳۶	منابع و ماخذ.....
۱۴۳	پیوست‌ها و ضمائم.....

فهرست جدول‌ها

شماره و عنوان جدول	صفحه
جدول ۱-۳- طول و عرض جغرافیایی استان اردبیل و شهرستان‌های تابعه، سال ۱۳۹۱	۵۱
جدول ۲-۳- در صد توزیع باغات سیب در مناطق مختلف شهرستان مشگین شهر	۵۵
جدول ۳-۳- وضعیت حجم نمونه باغی در منطقه تحقیق بر اساس استفاده از اعتبارات	۵۵
جدول ۴-۳- توزیع سطح زیر کشت مزارع گندم در مناطق مختلف شهرستان پارس‌آباد	۵۶
جدول ۵-۳- وضعیت حجم نمونه در منطقه تحقیق بر اساس استفاده از اعتبارات	۵۷
جدول ۶-۳- ضرایب مربوط به پتانسیل‌های نیروی انسانی در منطقه تحقیق (نفر مرد- روز)	۵۷
جدول ۷-۳- نتیجه آزمون آلفای کرومباخ بخش گاوداری برای بررسی پایایی پرسشنامه	۶۳
جدول ۸-۳- نتیجه آزمون آلفای کرومباخ بخش باغی برای بررسی پایایی پرسشنامه	۶۳
جدول ۹-۳- نتیجه آزمون آلفای کرومباخ بخش زراعی برای بررسی پایایی پرسشنامه	۶۳
جدول ۱-۱-۴- وضعیت متغیرهای فردی و اجتماعی کشاورزان باغدار منطقه تحقیق (سال)	۶۸
جدول ۲-۱-۴- وضعیت مشخصات فنی و تکنیکی کشاورزان باغدار منطقه تحقیق (سال، ریال)	۶۹
جدول ۳-۱-۴- وضعیت مشخصات اقتصادی کشاورزان باغدار منطقه تحقیق (ریال)	۷۰
جدول ۴-۱-۴- وضعیت گویه‌های مدیریتی کشاورزان باغدار منطقه تحقیق	۷۱
جدول ۱-۲-۴- نتایج آزمون توزیع نرمال، متغیرها در واحدهای باغی وام‌گیرنده و غیر وام‌گیرنده در منطقه مورد بررسی	۷۳
جدول ۲-۲-۴- نتایج آزمون t مستقل متغیرهای نرمال دو گروه وام‌گیرنده و غیر وام‌گیرنده در باغداران منطقه مورد مطالعه	۷۴
جدول ۳-۲-۴- نتیجه آزمون من ویتنی یو جهت مقایسه دو گروه وام‌گیرنده و غیر وام‌گیرنده باغداران منطقه مورد بررسی	۷۵
جدول ۴-۲-۴- ویژگی‌های تابع تشخیص، ماتریس ساختار و ضرایب استاندارد شده متغیرهای مورد بررسی در دو گروه باغداران	۷۶
جدول ۵-۲-۴- نتیجه آزمون من ویتنی -یو جهت بررسی تاثیر اعتبارات در دو گروه وام‌گیرنده و غیر وام‌گیرنده باغداران	۷۸
جدول ۶-۲-۴- همبستگی مولفه‌های اقتصادی، اجتماعی با اعتبارات بانکی و سود خالص در باغداران منطقه مورد مطالعه	۷۹
جدول ۷-۲-۴- نتایج آزمون رگرسیون چند متغیره جهت بررسی تاثیر متغیرها بر سود خالص تولید در واحدهای باغداری وام‌گیرنده	۸۰
جدول ۸-۲-۴- نتایج تحلیل رگرسیون ساده بین اعتبارات دریافتی و سایر مولفه‌های اقتصادی باغداران منطقه مورد بررسی	۸۱
جدول ۹-۲-۴- نتیجه آزمون رگرسیون گام به گام متغیرهای موثر در سود خالص	۸۲
جدول ۱۰-۲-۴- متغیرهایی که در مراحل مختلف رگرسیون وارد آزمون نشدند	۸۳
جدول ۱۱-۲-۴- مجموع اثرات مستقیم و غیر مستقیم اعتبارات بانکی بر سود خالص واحدهای باغی	۸۶
جدول ۱-۳-۴- وضعیت متغیرهای فردی و اجتماعی در واحدهای دامی منطقه تحقیق (سال)	۸۸
جدول ۲-۳-۴- وضعیت متغیرهای فنی و تکنیکی گاوداران منطقه تحقیق (ریال)	۸۹
جدول ۳-۳-۴- وضعیت دامداران منطقه تحقیق در متغیرهای اقتصادی (ریال)	۹۰

- جدول ۴-۳-۴- بررسی گویه‌های مدیریتی در گاوداران منطقه تحقیق ۹۰
- جدول ۴-۳-۵- نتایج آزمون کلموگروف جهت بررسی نحوه توزیع داده‌ها و متغیرها در واحدهای گاوداری ۹۲
- جدول ۴-۳-۶- نتایج آزمون t مستقل متغیرهای نرمال دو گروه وام‌گیرنده و غیر وام‌گیرنده در گاوداری‌های منطقه مورد مطالعه ۹۳
- جدول ۴-۳-۷- نتیجه آزمون من ویتنی یو متغیرهای غیر نرمال دو گروه وام‌گیرنده و غیر وام‌گیرنده گاوداران منطقه مورد بررسی ۹۳
- جدول ۴-۳-۸- ویژگی‌های تابع تشخیص، ماتریس ساختار و ضرایب استاندارد شده متغیرهای مورد بررسی در دو گروه گاوداران ۹۵
- جدول ۴-۳-۹- نتیجه آزمون من ویتنی - یو جهت بررسی تاثیر اعتبارات در دو گروه وام‌گیرنده و غیر وام‌گیرنده گاوداران ۹۷
- جدول ۴-۳-۱۰- نتیجه آزمون همبستگی پیرسون در گاوداری‌های وام‌گیرنده منطقه مورد مطالعه ۹۸
- جدول ۴-۳-۱۱- نتایج رگرسیون چند متغیره بر سود خالص تولید در واحدهای دامداری وام‌گیرنده ۹۹
- جدول ۴-۳-۱۲- نتایج تحلیل رگرسیون ساده بین اعتبارات دریافتی و سایر مولفه‌های اقتصادی گاوداری‌های منطقه مورد بررسی ۱۰۰
- جدول ۴-۳-۱۳- رگرسیون گام به گام جهت بررسی متغیرهای موثر بر سود خالص در بخش دامی ۱۰۰
- جدول ۴-۳-۱۴- متغیرهایی که در مراحل مختلف رگرسیون وارد آزمون نشدند ۱۰۱
- جدول ۴-۴-۱- وضعیت متغیرهای فردی و اجتماعی زارعین منطقه تحقیق (سال) ۱۰۲
- جدول ۴-۴-۲- وضعیت متغیرهای فنی و تکنیکی در دو گروه زارعین منطقه تحقیق (ریال) ۱۰۳
- جدول ۴-۴-۳- وضعیت متغیرهای اقتصادی زارعان منطقه تحقیق (ریال) ۱۰۴
- جدول ۴-۴-۴- بررسی تاثیر اعتبارات در فرایند مدیریتی زارعین منطقه تحقیق ۱۰۵
- جدول ۴-۴-۵- نتایج آزمون کلموگروف- سمینوف جهت بررسی توزیع داده‌ها در واحدهای زراعی ۱۰۶
- جدول ۴-۴-۶- نتایج آزمون t مستقل متغیرهای نرمال دو گروه وام‌گیرنده و غیر وام‌گیرنده در زارعان منطقه تحقیق ۱۰۷
- جدول ۴-۴-۷- نتیجه آزمون من ویتنی یو متغیرهای غیرنرمال دو گروه وام‌گیرنده و غیر وام‌گیرنده زارعان منطقه ۱۰۸
- جدول ۴-۴-۸- ویژگی‌های، ماتریس ساختار و ضرایب استاندارد شده متغیرهای مورد بررسی در دو گروه زارعان ۱۰۹
- جدول ۴-۴-۹- ویژگی‌های آزمون تحلیل تشخیص ۱۱۰
- جدول ۴-۴-۱۰- نتیجه آزمون من ویتنی - یو جهت بررسی تاثیر اعتبارات در دو گروه وام‌گیرنده غیر وام‌گیرنده بخش زراعی ۱۱۱
- جدول ۴-۴-۱۱- میزان همبستگی متغیرها با سود خالص و اعتبارات بانکی در زارعان منطقه مورد مطالعه ۱۱۲
- جدول ۴-۴-۱۲- نتایج تحلیل رگرسیون ساده بین اعتبارات دریافتی و سایر مولفه‌های اقتصادی زارعان ۱۱۳
- جدول ۴-۴-۱۳- مجموع اثرات مستقیم و غیر مستقیم اعتبارات بانکی بر عملکرد زارعان ۱۱۵
- جدول ۴-۴-۱۴- همبستگی مولفه‌های اجتماعی اقتصادی با اعتبارات بانکی و سود خالص در گندم کاران منطقه مورد مطالعه ۱۱۵
- جدول ۴-۴-۱۵- همبستگی مولفه‌های اجتماعی اقتصادی با اعتبارات بانکی و عملکرد در زارعان گندم کار منطقه مورد مطالعه ۱۱۶
- جدول ۴-۴-۱۶- نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره، متغیر وابسته عملکرد در هکتار زارعان گندم کار ۱۱۷

- جدول ۴-۴-۱۷- نتیجه آزمون رگرسیون گام به گام متغیرهای موثر در عملکردزارعان گندم کار ۱۱۷
- جدول ۴-۴-۱۸- نتایج تحلیل رگرسیون بین اعتبارات دریافتی و سایر مولفه‌های اقتصادی گندم کاران منطقه تحقیق ۱۱۸
- جدول ۴-۴-۱۹- همبستگی مولفه‌های اقتصادی و اجتماعی با اعتبارات بانکی و عملکرد در واحدهای ذرت کار ۱۱۸
- جدول ۴-۴-۲۰- نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره، متغیر وابسته عملکرد در هکتاردر ذرت کاران ۱۱۹
- جدول ۴-۴-۲۱- نتیجه آزمون رگرسیون گام به گام متغیرهای موثر در تولید ناخالص (عملکرد) در ذرت کاران ۱۱۹
- جدول ۴-۴-۲۲- نتایج تحلیل رگرسیون بین اعتبارات دریافتی و سایر مولفه‌های اقتصادی واحدهای ذرت کار ۱۲۰
- جدول ۴-۵-۱- آزمون مانووا جهت مقایسه گروه‌های مستقل کشاورزان منطقه تحقیق ۱۲۲
- جدول ۴-۵-۲- آزمون مانووا با توجه به وضعیت متغیرها جهت مقایسه گروه‌ها ۱۲۲
- جدول ۴-۵-۳- آزمون مانووا جهت مقایسه گروه‌های مستقل واحدهای کشاورزی منطقه تحقیق با استفاده از متغیر سود
خالص ۱۲۳
- جدول ۴-۵-۴- آزمون مانووا جهت مقایسه گروه‌های مستقل واحدهای کشاورزی منطقه تحقیق با استفاده از متغیر سود
ناخالص ۱۲۳
- جدول ۴-۶-۱- بررسی دلایل عدم دریافت وام توسط کشاورزان منطقه تحقیق ۱۲۴

فهرست شکل‌ها

شماره و عنوان شکل	صفحه
شکل ۱-۲- طبقه بندی نهادهای مالی در ایران.....	۴۱
شکل ۲-۲- سطح زیر کشت گندم کل کشور در سال زراعی ۱۳۹۰ (جهاد کشاورزی ۱۳۹۱).....	۴۷
شکل ۱-۳- نقشه استان اردبیل و موقعیت شهرستان‌های منطقه تحقیق.....	۵۲
شکل ۲-۳- چهار چوب مفهومی و نظری تحقیق.....	۶۰
شکل ۱-۴- مقایسه ویژگی‌های فردی باغداران.....	۶۹
شکل ۲-۴- دیاگرام تحلیل مسیر بررسی تاثیر اعتبارات بانکی بر سود خالص واحدهای باغی.....	۸۴
شکل ۳-۴- تاثیر مستقیم متغیرها بر سودخالص.....	۸۵
شکل ۴-۴- تاثیر مستقیم و غیر مستقیم اعتبارات بانکی بر سود خالص.....	۸۵
شکل ۵-۴- مقایسه متغیرهای فردی دامداران.....	۸۸
شکل ۶-۴- مقایسه ویژگی‌های فردی زارعان منطقه.....	۱۰۳
شکل ۷-۴- دیاگرام مسیر تاثیر مستقیم و غیر مستقیم اعتبارات بانکی بر عملکرد.....	۱۱۴
شکل ۸-۴- بررسی تحلیل مسیر تاثیر اعتبارات دربخش زراعی.....	۱۱۴
شکل ۹-۴- بررسی تاثیر مستقیم و غیر مستقیم اعتبارات بر عملکرد.....	۱۱۴

فصل اول

مقدمه و مروری بر تحقیقات گذشته

بی‌شک تامین نیازهای اولیه عمده‌ترین عامل توجه نوع بشر به کشاورزی بوده‌است. کهن‌ترین تمدن‌های باستانی در مناطقی از جهان شکل گرفتند که به لحاظ موقعیت جغرافیایی و زیست محیطی در آن‌ها فعالیت کشاورزی امکان پذیر بوده‌است. در حقیقت سایر بخش‌های اقتصادی به تدریج و با توجه به نیازهای بخش کشاورزی بوجود آمده‌اند (طهرانچیان، ۱۳۸۷).

تلاش برای تهیه غذای کافی همواره به عنوان مسئله اصلی مورد توجه انسان‌ها قرار گرفته، مجموعه این تلاش‌ها با روند صعودی افزایش جمعیت، طی قرون متمادی جهت‌دارتر شده و امروزه کوشش برای تأمین غذای سالم و کافی به منظور تأمین سلامتی اعضای جامعه بطور فزاینده‌ای مورد تأکید قرار گرفته‌است. تأمین حداقل نیازهای غذایی افراد جامعه هدفی گران قدر است که مسئولیت آن از وظایف اصلی دولت‌ها به شمار می‌آید و با توجه به رشد چشم‌گیر جمعیت در تمامی کشورهای جهان به ویژه کشورهای جهان سوم، به صورت امری خطیر، دشوار و در خور تعمق درآمده‌است. بنابر این لازم است کوششی همه جانبه برای برقراری تناسب بین رشد جمعیت و تولیدات کشاورزی در سطح جهان صورت گیرد و برای داشتن آینده‌ای قابل اطمینان، باید ساختارهای اقتصادی و اجتماعی به صورتی تغییر یابد که هماهنگی لازم بین رشد جمعیت و عوامل توسعه فراهم شود (قهرمانزاده و همکاران، ۱۳۹۲).

توجه به بخش کشاورزی یکی از محورهای اساسی توسعه در بیشتر کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته به شمار می‌رود (سوانسون^۱، ۲۰۱۰). زیرا بخش کشاورزی یکی از منابع اصلی اشتغال و تأمین درآمد در بسیاری از کشورهای جهان به خصوص در کشورهای در حال توسعه به شمار می‌آید و در این زمینه عهده دار تأمین امنیت و سلامت غذایی به عنوان هدف ملی است؛ امروزه، کشاورزی نه تنها تأمین کننده نیازهای معیشتی مردم است، بلکه زمینه‌ای مناسب در جهت تأمین و تولید کالاهای صادراتی به منظور تأمین ارز و سامان دهی امور اقتصادی است و به عنوان بخشی تجاری در اقتصاد جهانی، چه برای کشورهای کم درآمد و چه برای کشورهای پر درآمد، عمل می‌کند (سریز^۲، ۲۰۰۶).

^۱ - Swanson

^۲ - Sarris

به همین دلیل بخش کشاورزی در کشورهای در حال توسعه نقش مهمی در پیشبرد توسعه ملی ایفا می‌کند و سیاست گذاری عقلایی و برنامه ریزی راهبردی برای پیشبرد توسعه پایدار این بخش یکی از دغدغه‌های اصلی کنشگران نهادی ذیربط به شمار می‌رود (فائو^۱، ۲۰۰۹).

۱-۲- معرفی و بیان مسئله

بطور کلی از دیدگاه توسعه اقتصادی، نقش کشاورزی به دلیل کمک به پیشبرد جریان رشد و توسعه نمایان تر است. بخش کشاورزی در جریان رشد و توسعه اقتصادی چند وظیفه مهم و اساسی بر عهده دارد که از آن جمله می‌توان به تامین غذا و امنیت غذایی برای جمعیت رو به رشد، تامین ارز خارجی برای وارد کردن کالاهای سرمایه‌ای از راه افزایش صادرات، عرضه مواد خام مورد نیاز صنعت و کمک به توسعه فعالیت‌های تولیدی وابسته اشاره کرد. توسعه کشاورزی، افزایش تولیدات کشاورزی و دامی، شیلات و جنگلداری را به همراه خواهد داشت و افزایش تولید اقلام مذکور، ضمن ایجاد اشتغال و کمک به رشد اقتصادی به امنیت غذایی و بهبود تغذیه در جهان سوم کمک می‌کند.

تنوع اقلیمی، وجود منابع و ذخایر غنی، امکان ایجاد اشتغال مولد کم هزینه، زودبازده، وجود مزیت نسبی در تولید و صدور محصولات، از جمله قابلیت‌های بخش کشاورزی است (نورتون^۲، ۲۰۰۸). ۲۳ درصد شاغلان کل کشور در این بخش اشتغال دارند. و ۲۶ درصد تولید ناخالص داخلی، ۲۶ درصد صادرات غیر نفتی و بیش از ۹۰ درصد غذای کشور در بخش کشاورزی تأمین می‌شود (بی‌نام، ۱۳۹۱).

این بخش از نظر تولید، اشتغال، صادرات، حفاظت و بهره برداری اصولی از منابع طبیعی و خدادادی، توسعه تحقیقاتی، فناوری‌ها و توسعه مشارکت‌های مردمی، یکی از ارکان مهم اقتصاد و امنیت کشور به حساب می‌آید (مهرایی و موسوی، ۱۳۸۹).

نظر به ارتباطات پسین بسیار قوی بخش کشاورزی با سایر بخش‌های اقتصادی کشور و در نتیجه توسعه اقتصادی همه جانبه کشور (زپدا^۳، ۲۰۰۱) و توجه به اینکه "هیچ کشوری بدون سرمایه‌گذاری در بخش مزبور نتوانسته فقر را کاهش دهد" (لیپتون^۴، ۲۰۰۵). افزایش سرمایه‌گذاری در این بخش ضروری به نظر می‌رسد.

¹ - FAO

² - Norton

³ - Zepeda

⁴ - Lipton

متأسفانه بسیاری از کشورهای کمتر توسعه یافته به منظور ایجاد رشد سریع اقتصادی، به بخش کشاورزی توجه لازم و کافی را نکرده و تا جایی که امکان دارد تصمیم به صنعتی شدن سریع دارند. ضرورت صنعتی شدن بخش‌های اساسی و پایه در این کشورها قابل توجیه است، اما این مسأله که صنعت پایه و اساسی، نمی‌تواند بدون مبنا و پایه‌ای، ساخته و توسعه یابد، کمتر از سوی این کشورها مورد توجه قرار می‌گیرد. در این هنگام است که اهمیت توسعه بخش کشاورزی همگام با بخش صنعت، ضروری به نظر می‌رسد.

فی و رانیس^۱ (۱۹۶۶) اظهار کردند "هر اقتصاد توسعه نیافته‌ای که سعی می‌کند سریعاً صنعتی شود، بدون توجه به اینکه باید قبلاً یا حداقل همزمان با آن، بخش کشاورزی خود را متحول سازد، با مشکلات زیادی رو به رو خواهد شد". در نهایت می‌توان گفت راه‌هایی که بخش‌های صنعت و کشاورزی باید طی کنند تا اقتصاد رشد پیدا کند، در مجموع به هم وابسته‌اند (توربک^۲، ۱۹۶۹).

یکی از مهم‌ترین عوامل در رشد و پیشرفت اقتصادی کشورها سرمایه‌گذاری می‌باشد. بازارهای مالی نقش اساسی در تجهیز و تخصیص منابع سرمایه‌گذاری و فعالیت‌های اقتصادی دارند. از آنجاکه در ایران بازار سرمایه اوراق بهادار و سهام و سایر شبکه‌های مالی غیر بانکی رشد قابل توجهی نداشته‌اند؛ بانک‌ها به عنوان واسطه‌های مالی بخش قابل توجهی از بازارهای مالی را در تأمین مالی سرمایه‌گذاری‌ها به خود اختصاص داده‌اند (قالیباف اصل ۱۳۸۹).

سرمایه به لحاظ قابلیت تبدیل آن به دیگر عوامل تولید از نقش ممتازی در مقایسه با دیگر عوامل تولید برخوردار است، بطوری که با بکارگیری صحیح سرمایه و ترکیب آن با دیگر عوامل تولید و استفاده بهینه از منابع محدود می‌تواند ظرفیت تولید را به میزان قابل توجهی افزایش دهد؛ به جهت تئوریک، سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی از جنبه‌های مختلف می‌تواند باعث تسریع رشد و توسعه اقتصادی شود: به علت کاربر بودن فعالیت‌های کشاورزی، سرمایه‌گذاری و توسعه فعالیت‌های تولیدی در بخش کشاورزی باعث ایجاد فرصت‌های شغلی جدید می‌گردد و بدین وسیله مشکل بیکاری را که در سال‌های اخیر به صورت حادی بروز نموده، کاهش می‌دهد. با توجه به استقرار اغلب فعالیت‌های کشاورزی در مناطق روستایی از مهاجرت روستاییان به شهرها می‌کاهد یا دست کم رشد مهاجرت از روستاها به شهرها را کاهش می‌دهد. سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی با توجه به در نظر گرفتن مزیت نسبی محصولات باعث افزایش تولید بخش کشاورزی شده و در پی آن منجر به افزایش صادرات محصولات کشاورزی می‌گردد و بدین ترتیب کمبود درآمدهای ارزی تا حدی از این راه مرتفع می‌شود (آقا نصیری، ۱۳۹۱).

^۱- Fei and Ranis

^۲-Thorbecke